

บทบาทของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต The Role of Wat Mongkol Nimit in Phuket

ทิพวัลย์ เกษม¹ และลลิตา ภคเมธาวิ²
Thippawan Kasam¹, and Lalida Pakamaetavee²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² อาจารย์สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและบทบาทของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ รวบรวมและประเมินหลักฐานจากราชกิจจานุเบกษา หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า วัดมงคลนิมิตรก่อตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. 2423 เพื่อเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชาวภูเก็ต และได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงในปี พ.ศ. 2496 วัดแห่งนี้มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ อาทิ การประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา การเป็นที่ตั้งของโรงเรียนแห่งแรกในจังหวัด และการเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ วัดมงคลนิมิตรมีบทบาทสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนพิธี เป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ด้านการศึกษา มีบทบาทริเริ่มและสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่น และด้านการพัฒนาจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจที่เสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ประชาชนมาอย่างยาวนาน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าวัดมงคลนิมิตรมิได้เป็นเพียงสถานที่ทางศาสนา หากแต่เป็นสถาบันที่มีคุณูปการต่อพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ตอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: วัดมงคลนิมิตร / บทบาทของวัด / ภูเก็ต

Abstract

This research aimed to examine the historical background and roles of Wat Mongkol Nimit in Phuket Province, employing a historical research methodology. Evidence was collected and interpreted from the Royal Gazette, academic texts, theses, and related scholarly works. The findings reveal that Wat Mongkol Nimit was established around 1880 as a spiritual center for the local community. Its elevation to Royal Temple status in 1953 reflects its national significance. The temple is historically associated with key events, including the administration of the oath of allegiance ceremony, the founding of the province's first formal school, and royal visits by members of the Thai monarchy. The study identifies three principal functions fulfilled by the temple. First, it serves as the ceremonial center of the province's Buddhist religious life. Second, it has historically contributed to local education by initiating and supporting formal schooling. Third, it fulfills an enduring role in the spiritual well-being of the community, providing moral guidance and stability across generations. These findings demonstrate that Wat Mongkol Nimit functions not merely as a place of worship, but as a foundational institution in the social and cultural development of Phuket Province.

Keywords: Wat Mongkol Nimit / Role of Temple / Phuket

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัด โดยทั่วไปหมายถึง สถานที่ทางศาสนา สำหรับประกอบศาสนพิธีต่างๆ รวมทั้งเป็นที่พำนักของสงฆ์และนักบวช ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่ทางศาสนาโดยปกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวช (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) คือ สถานที่ทางศาสนา ซึ่งมีเสนาสนะและอาคารถาวร วัดต่างๆ เป็นที่พำนักอยู่อาศัยศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจนเป็นที่ บำเพ็ญ กุศลต่างๆ

ของพุทธศาสนิกชนทั้งทางด้านจิตใจ และกิจกรรมตามประเพณีนิยม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคม (อาทิตยา จารุจินดา, 2546)

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานมั่นคงในสังคมไทย วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตของคนไทย วัดจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม เป็นสถาบันสำคัญทั้งในด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปะสาขาต่างๆ ส่วนพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาที่ได้รับการยกย่องในสังคม (ธรรมรัตน์ แววศรี, 2565)

นอกจากนี้วัดได้กลายเป็นสถานที่สร้างความสัมพันธ์ของการมีชีวิต การใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนไปโดยปริยาย เป็นแหล่งเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อีกประการที่สังเกตเห็นได้ชัดคือวัดได้แสดงบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พัฒนากล่อมเกลาจิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีแก่คนในชุมชนนั้นๆ ให้เป็นพลเมืองที่ดีตลอดมา (ฐิติพร สะสม, 2553)

จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งรวมศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งรวมศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่เสมอมา โดยเฉพาะ วัดมงคลนิมิตร (วัดกลาง) ซึ่งมีความโดดเด่นและแตกต่างจากวัดอื่นในจังหวัด เนื่องจากเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ควบคู่กับการสถาปนาเมืองภูเก็ต และยังเป็นพระอารามหลวงเพียงแห่งเดียวในจังหวัดภูเก็ตที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาและบทบาทของวัดมงคลนิมิตรที่มีต่อจังหวัดภูเก็ตใน 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านการประกอบศาสนพิธี ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนถึงคุณค่าและความสำคัญของวัดในฐานะศูนย์กลางทางวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดมงคลนิมิตรที่มีต่อชุมชนจังหวัดภูเก็ต ในด้านการประกอบศาสนพิธี ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาจิตใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีการกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินคุณค่าของหลักฐาน การตีความวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียง และนำเสนอ โดยใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานปฐมภูมิ ได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา หลักฐานทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการประกอบการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลจาก วัดมงคลนิมิตร จังหวัดภูเก็ต การค้นคว้าเอกสารจาก อุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) จังหวัดภูเก็ต ราชกิจจานุเบกษา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1. หลักฐานชั้นต้น ประกอบด้วย ประกาศราชกิจจานุเบกษาที่เกี่ยวข้องกับวัดมงคลนิมิตร รวมจำนวน 2 รายการ 2. หลักฐานชั้นรอง ประกอบด้วย หนังสือประวัติศาสตร์ภูเก็ตสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 8 รายการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น ได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา และหลักฐานชั้นรอง ได้แก่หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และตีความตามวิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวัดในสังคมไทย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นในการศึกษา
2. สืบค้นและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัดมงคลนิมิตร จังหวัดภูเก็ต โดยแบ่งเป็นหลักฐานปฐมภูมิ ได้แก่ ราชกิจจานุเบกษาที่เกี่ยวข้องกับวัดมงคลนิมิตร จำนวน 2 หลักฐานทุติภูมิ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8
3. สืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ฐานข้อมูลออนไลน์ วัดมงคลนิมิตร และอุทยานการเรียนรู้นครภูเก็ต (ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครภูเก็ต) จังหวัดภูเก็ต
4. บันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสารโดยใช้ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data Recording Form) เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและบทบาทของวัดมงคลนิมิตร
5. ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากเอกสาร โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และตีความตาม วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) โดยใช้การ วิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อนำไปสังเคราะห์และเรียบเรียงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยในส่วนของหลักฐานชั้นต้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิพากษ์ภายนอกเพื่อตรวจสอบความแท้จริงของเอกสาร และวิพากษ์ภายในเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ส่วน หลักฐานชั้นรอง ผู้วิจัยใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล จากหนังสือหลายเล่มเพื่อหาข้อสรุปที่ตรงกัน และนำมา สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต และเพื่อศึกษาบทบาทของวัดมงคลนิมิตรที่มีต่อจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า วัดมงคลนิมิตร หรือที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนิยมเรียกขานกันว่า "วัดกลาง" เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต ณ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วัดแห่งนี้ถือเป็นโบราณสถานสำคัญที่มีความผูกพันกับประวัติศาสตร์การสร้างเมืองภูเก็ตมาอย่างยาวนาน วัดมงคลนิมิตรเป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาล ที่ 3) ประมาณปี พ.ศ. 2386 - 2392 โดยมี "พระยาภูเก็ต (แก้ว)" ผู้ว่าราชการเมืองภูเก็ตในขณะนั้นเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งถือเป็นวัดแรกที่สร้างขึ้นพร้อมกับการสถาปนาเมืองภูเก็ต (กรมศิลปากร, 2567) วัดแห่งนี้สร้างขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2423 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนในเมือง สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกว่า "วัดกลาง" เนื่องจากที่ตั้งของวัดนั้นตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต ต่อมาในสมัยที่ภูเก็ตยังมีฐานะเป็นมณฑลภูเก็ต ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่าวัดแห่งนี้เป็นสถานที่สำคัญและมีความเป็นสิริมงคล จึงได้ดำเนินการเปลี่ยนชื่อจาก "วัดกลาง" เป็น "วัดมงคลนิมิตร" เพื่อให้เกิดความสง่างามและเป็นมงคลตามนามของเมือง วัดมงคลนิมิตรได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2428 และด้วยความสำคัญในฐานะอารามเก่าแก่ที่เป็น ศูนย์รวมใจของประชาชนมาหลายชั่วอายุคน วัดแห่งนี้จึงได้รับการสถาปนายกฐานะขึ้นเป็น "พระอารามหลวง" ในปีพ.ศ. 2496 นับเป็นความภาคภูมิใจและเป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของจังหวัดภูเก็ตที่ยังคงสืบทอดความรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, 2542)

โบราณสถานที่สำคัญภายในวัดมงคลนิมิตร จำนวน 7 แห่งที่ควรกล่าวถึง ได้แก่

1. พระพุทธรูปทองคำ ประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ เชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัย มีอายุประมาณ 700 ปี เดิมพระพุทธรูปองค์นี้ถูกพอกไว้ด้วยปูน สันนิษฐาน ว่านายช่างคงกลัวจะถูกโจรกรรมจึงเอาปูนพอกไว้ แล้วแต่ง พระพักตร์ให้ดูน่ากลัว จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2500 อันเป็นปี ที่รัฐบาลได้จัดฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ทางวัดมงคลนิมิตรได้ ทำการปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปต่างๆ ภายในวัด บังเอิญพระ พุทธรูปองค์นี้มีรอยปูนกะเทาะ ออกเล็กน้อย ทำให้เห็นทองคำ ที่องค์พระ ทางวัดจึงได้กะเทาะปูนออก ปรากฏเป็นพระพุทธรูป ทองคำทั้งองค์ สวยงามมาก

2. หลวงพ่อขาว เป็นพระประธานในพระอุโบสถของวัด เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูนองค์ใหญ่ ปางมารวิชัย หน้าตัก กว้าง 6 ศอกคืบ สูง 8 ศอก ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า สร้างเมื่อใด ทราบแต่ว่าเจ้าอาวาสรูปก่อนของวัดนี้ เป็นผู้สร้าง แต่เดิมพระพุทธรูปองค์นี้ฉาบปูนขาวทั้งองค์ วางไว้กับพื้น ธรรมดาไม่มีแท่นรอง ชาวเมืองภูเก็ตจึงเรียก กันว่า “หลวงพ่อ ขาว” ต่อมาเมื่อพระราชวิสุทธิธัมม (รุ่น โสภโณ) เป็นเจ้าอาวาส ของวัดนี้ (เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ 3 ระหว่าง พ.ศ.2493-2523) จึงได้สร้างชุกชี และลงรักปิดทองเป็นพระพุทธรูปที่สวยงาม

3. พระพุทธรูปปางลีลา ประดิษฐานอยู่หน้าพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองเหลืองปนนาก เงิน ทอง ทั้ง องค์ สูง 3 เมตร 25 เซนติเมตร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2500 ในโอกาสฉลอง 25 พุทธศตวรรษ

4. รอยพระพุทธรูปจำลอง ประดิษฐานในพิพิธภัณฑ์ ของวัด เป็นรอยพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินอ่อน มีอยู่ 4 องค์ เป็นรอยใหญ่ 1 องค์ และมีรอยเล็ก 3 องค์ ย่อส่วนลง มาเป็นลำดับอยู่ในองค์ใหญ่ ท่านพระครูศรีจร รัฐสมานคุณ (ไข) อดีตเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดนี้ ระหว่าง พ.ศ.2428- 2458 ให้ช่างฝีมือแกะสลักไว้เมื่อประมาณปี พ.ศ.2444 เพื่อให้ประชาชนได้เข้านมัสการ ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “พระพุทธรูปที่รอย”

5. หมู่พระเจดีย์ 11 องค์ อยู่ทางทิศตะวันออกหน้า พระอุโบสถ มีพระเจดีย์องค์ใหญ่อยู่ตรงกลาง ส่วนพระ เจดีย์ องค์เล็กๆ อีก 10 องค์ เรียงรายอยู่รอบพระเจดีย์องค์ใหญ่ สร้างขึ้นในสมัยที่พระครูวิสุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี (ไข) เป็น เจ้าอาวาส และกล่าวกันว่าท่านได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ มาจากประเทศลังกา บรรจุไว้ในพระเจดีย์ และได้จัดงานฉลองเป็นการใหญ่ในปี ร.ศ.122 (พ.ศ.2446) ในสมัยพระราช วิสุทธิธัมม (รุ่น โสภโณ) เป็นเจ้าอาวาส ได้ ปฏิสังขรณ์หมู่ พระเจดีย์นี้เมื่อปี พ.ศ.2518 สิ้นเงิน 152,431 บาท

6. พระอุโบสถ สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2450 และได้ปฏิสังขรณ์ใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2492 เป็นพระอุโบสถขนาดใหญ่ ทรงไทย ใช้อิฐโบราณแผ่นใหญ่ เสาสี่เหลี่ยม หน้าก่ออิฐถือปูน แบบโบราณ มีลวดลายแกะสลักที่บานประตูและ เขียนลาย รดน้ำที่บานหน้าต่าง

7. พระวิหาร สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ.2450 เช่นเดียวกัน มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบจีน (ปัจจุบันใช้เป็นตึก ห้องสมุด) (สารานุกรมภาคใต้,2542)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวัดมงคลนิมิตร 4 เหตุการณ์สำคัญดังต่อไปนี้ (กรมศิลปากร,2567)

1. การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ วัดมงคลนิมิตร พ.ศ. 2453 พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นพิธี สำคัญพิธีหนึ่งในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นพิธีสาบานตนของพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย เพื่อ แสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์มีพราหมณ์เป็นผู้ทำน้ำสาบานโดยใช้เครื่องศัสตราวุธไข่น้ำ และ พราหมณ์เป็นผู้อ่านโอวาทแข่งน้ำในขณะทำพิธี พิธีนี้ในเมืองหลวงจะประกอบที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนใน หัวเมืองนั้นประกอบพิธี ณ พระอารามหลวงหรือวัดประจำหัวเมือง อาวุธที่ใช้ทำน้ำสำหรับหัวเมือง จะใช้กระบี่ พระราชทานซึ่งเป็นเครื่องยศของเจ้าเมือง ส่วนการสวดมนต์เลี้ยงพระในแต่ละหัวเมืองมีมากน้อยต่างกัน พระราชพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นพิธีที่กำหนดไว้ในกฎหมายเทียบบาล วางโทษไว้ว่า ถ้าผู้ใดขาดถือน้ำมีโทษถึงตาย ในหัว เมือง ถ้าใครไม่เข้าร่วมพิธี เจ้าเมืองจะต้องจับตัวส่งเข้าไป รับโทษในเมืองหลวง แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับผู้ป่วยใช้พระ ราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาได้ถูกยกเลิกไป หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475

วัดมงคลนิมิตรใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยามาตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด แต่มี หลักฐานปรากฏในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเมืองภูเก็ต เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2433 ได้มีพระราชหัตถเลขาความตอนหนึ่งว่า “ข้ากลับก็ถูกฝนมากจะแฉะวัดมงคลนิมิตรก็ไม่ได้แฉะ เปนแต่ว่าโบสถ์ชำรุดชำรุดชอมมาก เห็นว่าเปนที่ถือน้ำอยู่ จึงให้พระยาศรีสรราชไปคิดจัดการปฏิสังขรณ์พระอุโบสถขึ้น

วัดมงคลนิมิตรใช้เป็นสถานที่จัดพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของเมืองภูเก็ตเป็นประจำ ทุกปีมาแต่อดีต แต่ เหตุการณ์สำคัญที่มีการจัดพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นกรณีพิเศษ หรือเรียกว่า “ถือน้ำจร” คือ ในคราว

ผลัดเปลี่ยนแผ่นดินหลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ในฐานะพระราชทายาทได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 6 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ปรากฏเอกสารบันทึกรายละเอียดเหตุการณ์ครานั้นไว้เป็นจำนวนมากประมวลความได้ ดังนี้

ภายหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการในกรุงเทพฯ ได้รับพระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัทยาต่อพระมหากษัตริย์ พระองค์ใหม่ ในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2453 ส่วนข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยซึ่งรับราชการในหัวเมืองตามแบบแผนการถือน้ำ เมื่อเปลี่ยนรัชกาลที่เคยมีประเพณีสัทยาต่อกันมาจะมีข้าหลวงเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยาออกไปจากกรุงเทพฯ ให้ข้าราชการหัวเมืองกระทำสัทยา ถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยา โดยข้าหลวงเทศาภิบาลอยู่ที่เมืองใดให้ถือน้ำที่เมืองนั้นก่อน แล้วให้ข้าหลวงเทศาภิบาลเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยาไปตามหัวเมืองในมณฑลที่กำกับดูแลทุกหัวเมือง

เมืองภูเก็ตเป็นที่ตั้งของมณฑลภูเก็ตปกครองหัวเมืองต่างๆ ได้แก่ เมืองภูเก็ต พังงาตะกั่วป่า ระนอง กระบี่ ตรัง และสตูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงวรากรราชกิจเป็นข้าหลวงเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยาพร้อมด้วยคำสาบานมาอบแก่ข้าหลวงเทศาภิบาล เพื่อจัดการพิธีกระทำสัทยาสาบานรับพระราชทาน น้ำพระพิพัฒน์สัทยา เมื่อหลวงวรากรราชกิจ ข้าหลวงเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยามาถึง เมืองภูเก็ต เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 เวลา 2 ยามเศษ โดยขึ้นบกที่ท่าเทียบเรือหน้าโรงภาษี (ท่าเรือนเรศร์บริเวณบ้านพักพนักงานด้านศุลกากรภูเก็ตในปัจจุบัน) ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อยและตำรวจภูธรเข้าแถวแสดงความเคารพ เสมียนตราเป็นผู้จัดรถไปรับน้ำและเชิญน้ำจากท่าเรือไปไว้ที่วัดมงคลนิมิตร

ขณะนั้นพระยารัฐานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต แต่เนื่องด้วยพระยารัฐานุประดิษฐ์มหิศรภักดีต้องไปเข้าเฝ้าฯ ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่กรุงเทพฯ ท่านจึงมอบหมายให้หม่อมเจ้าประดิพัทธ์ เกษมศรีปลัดมณฑลภูเก็ตเป็นผู้กำกับดูแลงานพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยาที่มณฑลภูเก็ต โดยเมืองภูเก็ตจัดพิธีขึ้น 2 วัน คือ วันที่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 เวลา 13.00 น. ข้าราชการ ถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยาพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจากศาลารัฐบาลมณฑลเดินขบวนแห่ไปประดิษฐานที่วัดมงคลนิมิตร

ในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 เวลา 13.00 น. เป็นกำหนดการ ถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยา การตกแต่งสถานที่ที่วัดมงคลนิมิตรเป็นหน้าที่ของขุนชินสถานพิทักษ์นายอำเภอเมืองภูเก็ต ตกแต่งด้วยธงและใบไม้ และหลวงวราเทพภักดีเป็นผู้นิมนต์พระสงฆ์ใหญ่ 7 รูป (พระสงฆ์ใหญ่ในเมืองภูเก็ตขณะนั้น เช่น พระครูเหมเจติยานุรักษ์ เจ้าคณะมณฑลภูเก็ตหลวงพ่อไข่ เจ้าคณะใหญ่เมืองภูเก็ต หลวงพ่อพรา เจ้าคณะแขวงอำเภอเมือง หลวงพ่อบอดเจ้าคณะแขวงอำเภอกลาง และหลวงพ่อดำ เจ้าคณะแขวงอำเภอกะทู้) มาเจริญพระพุทธมนต์ในพิธี การเข้าร่วมพิธีนี้กำหนดให้ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยต้องไปร่วมทั้งหมดไม่ว่าเชื้อชาติศาสนาใด และด้วยเมืองภูเก็ตเป็นที่ตั้งของมณฑลภูเก็ตจึงมีผู้ว่าราชการเมืองในมณฑลภูเก็ต ทุกเมืองมาร่วมในพิธีด้วย

ในพิธีตั้งเครื่องบูชา 3 ที่ เบื้องกลางตั้งเครื่องบูชาพระพุทธรูป หน้าพระพุทธรูป ตั้งขันน้ำพระพิพัฒน์สัทยา ด้านซ้ายตั้งเครื่องบูชาพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านขวาตั้งเครื่องบูชาพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พิธีกระทำ สัทยารับพระราชทานน้ำพระพิพัฒน์สัทยานั้น หลวงวรากรราชกิจ ข้าหลวงเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยา ได้อ่านสารตราพระราชสีห์ของกระทรวงมหาดไทย เรื่องการถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยาเมื่ออ่านจบข้าราชการถวายคำนับพระบรมรูป ตำรวจภูธรวันทยาอุธและเป่าแตร นักเรียน ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี พระสงฆ์สวดถวายชัยมงคลคาถา เมื่อเสร็จแล้วพราหมณ์อ่านประกาศแข่งน้ำ เมื่ออ่านคำสาบานจบแล้วพราหมณ์เป่าสังข์กระทำพิธีแข่งน้ำ พระสงฆ์สวดจบแล้ว หม่อมเจ้าประดิพัทธ์ เกษมศรี ปลัดมณฑลภูเก็ตซึ่งเป็นประธานกำกับการถือน้ำ อ่านคำสาบานนำข้าราชการ เมื่ออ่านคำสาบานจบ ข้าราชการได้ดื่ม น้ำพระพิพัฒน์สัทยา ท่วมกัน เสร็จการถือน้ำแล้วข้าราชการถวายดอกไม้ธูปเทียนและกราบถวายบังคมพระบรมรูป ทั้งสององค์เป็นอันเสร็จพิธี โดยข้าราชการที่ได้มาร่วมถือน้ำได้ลงชื่อในบัญชีและมอบให้หลวงวรากรราชกิจข้าหลวงเชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยานากลับกรุงเทพฯ เมื่อเสร็จพิธีแล้วข้าราชการได้อัญเชิญพระบรมรูปทั้งสององค์เดินขบวนแห่กลับไปประดิษฐานยังศาลารัฐบาลมณฑลตามเดิม ในส่วนหม่อมเจ้าประดิพัทธ์ เกษมศรี ปลัดมณฑลภูเก็ต ผู้ได้รับมอบหมายจากพระยารัฐานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ยังมีหน้าที่เชิญน้ำพระพิพัฒน์สัทยาาร่วมกับหลวงวรากรราชกิจข้าหลวง เดินทางไปทำพิธีตามหัวเมืองต่าง ๆ ที่กำกับดูแลภายในมณฑลภูเก็ตต่อไป

2. โรงเรียนแห่งแรกของเมืองภูเก็ตตั้งขึ้นที่วัดมงคลนิมิตร พ.ศ. 2439 เมื่อ พ.ศ. 2440 ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสทวีปยุโรป พระองค์ทรงริเริ่มปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ภายในพระราชอาณาจักรและเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเป็นรากฐานการพัฒนาในด้านอื่นๆ คือ การพัฒนาการศึกษาของชาติ แต่การจะขยายการศึกษาไปทั่วพระราชอาณาจักรจำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมาก พระองค์ทรงเห็นว่าวัดและคณะสงฆ์เท่านั้นที่จะช่วยให้พระราชดำรินี้เป็นไปได้โดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ประกอบกับทรงเห็นพระปรีชาสามารถของพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ที่ทรงจัดการศึกษาในมหามกุฏราชวิทยาลัยอยู่ในขณะนั้นได้รับผลดีพระองค์จึงทรงมอบหมายให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เป็นผู้รับหน้าที่จัดการศึกษาในวัดตามหัวเมืองต่าง ๆ และมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษาตลอดจนการเบิกพระราชทรัพย์จากพระคลังไปใช้จ่าย โดยมุ่งใช้พระภิกษุสามเณรเป็นครูสอนและใช้วัดเป็นโรงเรียน พ.ศ. 2441 มีพระบรมราชโองการประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง อีกทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระราชาคณะผู้มีความสามารถ รวม 12 รูป ให้เป็นผู้อำนวยการศึกษาออกไปจัดการการศึกษาในหัวเมืองตามมณฑลต่าง ๆ

ก่อนมีพระบรมราชโองการประกาศจัดการ เล่าเรียนในหัวเมือง พ.ศ. 2441 พบว่าเมืองภูเก็ตมีโรงเรียนอยู่ก่อนแล้ว โดยตั้งอยู่ในวัดมงคลนิมิตร มีพระยาทิพโกษา (โต โชติกเสถียร) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เป็นผู้ก่อตั้งขึ้นเป็นโรงเรียนชั้นมูลศึกษา เริ่มเปิดสอนมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2439 มีนายเที่ยงเป็นครูสอน มีนักเรียนจำนวน 28 คน ขณะนั้นโรงเรียนแห่งนี้ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศึกษาธิการแล้ว และกรมศึกษาธิการยังได้จัดสรรแบบเรียนมาให้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้นยังไม่มีชื่อโรงเรียนปรากฏ

ตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระราชาคณะรวม 12 รูป ให้เป็นผู้อำนวยการศึกษาออกไปจัดการการศึกษาในหัวเมืองตามมณฑลต่างๆ นั้น มีพระราชาคณะรูปหนึ่ง ชื่อพระมหานุนายก (ดี มนาปจारी) จากวัดมกุฏกษัตริยาราม ได้รับพระราชทานแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการศึกษามณฑลทะเลตะวันออก ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่มณฑลภูเก็ต พระมหานุนายกได้เดินทางมาตรวจงานเมืองภูเก็ต ใน พ.ศ. 2442 ขณะนั้นมีพระยาวรสิทธิ์เสวีวัตร (ไต้ยัก ภัทรนาวิก) ตำแหน่งหลวงเดชนายเวร รักษาการแทนสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตเป็นผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียนและจ่ายเงินเดือนให้ครูผู้สอน โรงเรียนมีครูสอน 3 คน ได้แก่ พระพรพระแถม (บุตรเจ้าพระยาภาณุวงศ์) และหลวงธรรมปริชา มีนักเรียน 60 คน การสอนนักเรียนในอักษรสมัยใช้แบบเรียนเร็ว โรงเรียนแห่งนี้เจริญเร็วกว่าที่อื่น เนื่องจากมีหลวงพ่อแช่ม เจ้าคณะใหญ่เมืองภูเก็ต หมั้นมาตรวจดูอยู่เสมอและมีหลวงพ่อไช้ เจ้าอาวาสวัดมงคลนิมิตร คอยเอาใจใส่ในการศึกษากับนักเรียนและภิกษุสงฆ์ ภายในวัด จนพระมหานุนายกยกย่องให้วัดมงคลนิมิตรเป็น 1 ใน 3 วัดของมณฑลภูเก็ตที่มี ผลงานในการสอนศิษย์

พ.ศ. 2443 โรงเรียนที่วัดมงคลนิมิตร เจริญขึ้นตามลำดับ มีหลวงพ่อไช้ เจ้าอาวาสวัดมงคลนิมิตรเป็นผู้ดูแลจัดการเรื่องสถานที่เรียนและเครื่องใช้สอย ต่าง ๆ ส่วนพระยาวรสิทธิ์เสวีวัตร สมุหเทศาภิบาล มณฑลภูเก็ต ช่วยสนับสนุนเงินเดือนครูเป็นเงินเดือน เดือนละ ๒๗ เหรียญและสนับสนุนเสื้อผ้าให้แก่นักเรียนยากจน โรงเรียนที่วัดมงคลนิมิตรยังได้รับการเสนอให้เป็นโรงเรียนประจำเมืองภูเก็ตอย่างไรก็ตาม โรงเรียนยังประสบปัญหา ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุนสนับสนุน ขาดครูผู้สอน และแบบเรียนไม่เพียงพอ

ต่อมา พ.ศ. 2445 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 กำหนดให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการปกครองบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีการแต่งตั้งคณะสงฆ์ตามสายบังคับบัญชา ส่วนเมืองภูเก็ตมีพระเมธาธรรมรส (ท้วม กณณวโร ป.ธ.5) จากวัดพิชยญาติการาม เป็นเจ้าคณะมณฑลภูเก็ต มีหน้าที่กำกับดูแลคณะสงฆ์ภายในมณฑล และมีหน้าที่ตรวจงานการศึกษาและการศาสนาในหัวเมืองแทนผู้อำนวยการศึกษา

พ.ศ. 2446 พระเมธาธรรมรสมาตรวจงานที่เมืองภูเก็ต ขณะนั้นพระยารัษฎา-นุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เนื่องด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มีผลบังคับใช้ จึงจำเป็นต้องแต่งตั้งเจ้าคณะต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ เมืองภูเก็ตมีหลวงพ่อแช่มเป็นเจ้าคณะใหญ่และมีหลวงพ่อไช้ วัดมงคลนิมิตร เป็นเจ้าคณะรอง แต่หลวงพ่อแช่มชราภาพมากแล้วพระเมธาธรรมรสจึงเลื่อนให้หลวงพ่อแช่มเป็นเจ้าคณะใหญ่กิตติมศักดิ์ และให้หลวงพ่อไช้ว่าการคณะสงฆ์เมืองภูเก็ตแทน พระเมธาธรรมรสแต่งตั้งเจ้าคณะแขวงขึ้นเป็นครั้งแรก ได้แก่พระปลัดเพรา วัดมงคลนิมิตร เป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอเมือง พระปลัดปอด วัดพระนางสร้างเป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอดง และพระวินัยธรช่วย วัดป่าตอง เป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอกะทู้ ขณะนั้นโรงเรียนที่วัดมงคลนิมิตรมีชื่อแล้วว่า "โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์" ซึ่งได้รับการตั้งชื่อ ตั้งแต่สมัยพระยาวรสิทธิ์

เสวีวัตรเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์เป็นโรงเรียนแห่งเดียวในเมืองภูเก็ตที่เป็นโรงเรียน
ชั้นประถมศึกษา (โรงเรียนอื่น ๆ เป็นชั้น มูลศึกษา) มีพระปลัดเพราเป็นครูสอน มีนักเรียน 38 คน ในวันที่ 4
เมษายน พ.ศ. 2446 เวลาบ่าย 3 โมง พระเมธาธรรมรสได้เปลี่ยนครูใหม่โดยนำนักเรียนชั้น 6 ชื่อ นายดีจาก
กรุงเทพฯมาเป็นครูใหญ่ และได้จัดพิธีเปิดโรงเรียนอย่างเป็นทางการ

พ.ศ. 2447 โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์ที่วัดมงคลนิมิตร ซึ่งมีนายดีเป็นครูใหญ่และเป็นครูสอนเพียงคนเดียว
ในปีนี้มีนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 92 คน พระเมธาธรรมรสจึงตั้งนายกิมและนายดำเป็นครูสอนเพิ่ม รวมมีครูสอน 3 คน
และจัดให้มีการสอบความรู้และแจกประกาศนียบัตรแก่นักเรียนที่สอบผ่าน พระเมธาธรรมรสได้หารือกับพระ
ยารัชฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีว่า ในมณฑลนี้ควรมีโรงเรียนสำหรับฝึกหัดครูอย่างย่อไว้สำหรับมณฑลหนึ่งแห่ง
โรงเรียนตัวอย่างมณฑลภูเก็ตในเวลาต่อมา) และควรตั้งที่ถนนสามแพร่งต่อกับที่ว่าการมณฑลเพราะเป็นพื้นที่อยู่ใน
เขตชุมชน ในการสร้างโรงเรียนใหม่นี้พระยารัชฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีคิดจะเรียโรหุนทรัพย์จากข้าราชการ พ่อค้า
ประชาชน และได้มอบหมายให้หลวงพินิจดุลอัญฉิษฐ์ผู้พิพากษาศาลมณฑลเป็นผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ในปี
เดียวกันนั้น พระยารัชฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีได้เริ่มเรียโรหุนทรัพย์จากบรรดาข้าราชการกรมการเงินพิเศษและ
พ่อค้า ได้เงินทั้งสิ้น 1,403 บาท 13 อัฐ เพื่อจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ และแบบเรียนต่าง ๆ ไว้เป็นสมบัติของโรงเรียนวรสิทธิ์
ประดิษฐ์ด้วย

ต่อมา พ.ศ. 2452 แนวความคิดในการสร้างโรงเรียนใหม่เป็นรูปธรรมขึ้น พระยารัชฎานุประดิษฐ์มหิศร
ภักดีได้ตั้งคณะกรรมการจัดการบำรุงการศึกษามณฑลภูเก็ตขึ้น มีการเรียโรเงินบริจาคบำรุงการศึกษาจากพ่อค้าและ
ประชาชนจากหัวเมืองต่างๆ ในมณฑลภูเก็ตได้แก่ เมืองภูเก็ต พังงา ตะกั่วป่า ระนอง กระบี่ และตรัง รวมเป็นเงิน
ทั้งสิ้น 28,726.49 บาทเงินรายได้นี้ คณะกรรมการจัดการบำรุงการศึกษามณฑลภูเก็ตนำมาใช้จ่ายสร้างโรงเรียนตาม
เมืองต่างๆ ในมณฑลภูเก็ต ส่วนที่เมืองภูเก็ตนั้นได้สร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ 2 แห่ง คือ

1) โรงเรียนปลูกปัญญา เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับเมืองภูเก็ต สร้างขึ้นบริเวณ ป่าช้าภายในวัดมงคล
นิมิตร แล้วเสร็จเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2452 ใช้เงินก่อสร้าง 2,300 บาท เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2452 หม่อม
เจ้าประติพัทธ์ เกษมศรี สภานายกกรรมการ จัดการศึกษา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่และกรรมการโรงเรียนได้กราบบังคม
ทูลพระกรุณาเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดและพระราชทานนามโรงเรียน

2) โรงเรียนตัวอย่างมณฑลภูเก็ต เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับมณฑลภูเก็ตสร้างขึ้นบริเวณสามแยกเทพ
กระษัตรี - ชุมพร รับนักเรียนได้ประมาณ 200 คน แล้วเสร็จ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2452 ใช้เงินก่อสร้าง
7,775.75 บาท เมื่อวันที่ 15 - 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2452 ซึ่งตรงกับวันพระราชพิธีฉัตรมงคล หม่อมเจ้าประติพัทธ์
เกษมศรีสภานายกกรรมการจัดการศึกษา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่และกรรมการโรงเรียนได้จัดพิธีเปิด โรงเรียน มีการ
ทำบุญและจัดมหรสพตลอดทั้ง 3 วัน

หลังจากที่ได้สร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ที่เมืองภูเก็ต 2 แห่ง ทั้งระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา โรงเรียนวร
สิทธิ์ประดิษฐ์ในวัดมงคลนิมิตรก็ถูกยุบเลิกไป ปรากฏหลักฐานในรายงานคณะกรรมการศาสนาและการศึกษา ของพระครู
เหมเจตยานุรักษ์ (เอี่ยม ฐานาจาโร) เจ้าคณะมณฑล ภูเก็ต เมื่อ พ.ศ. 2453 ระบุว่า โรงเรียนในอำเภอเมือง มีเพียง 4
แห่งเท่านั้น ได้แก่ โรงเรียน ตัวอย่างมณฑลภูเก็ต โรงเรียนปลูกปัญญา โรงเรียนขจรรังสรรค์ และโรงเรียนไชยธารา
ราม ไม่ปรากฏชื่อโรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์อีก คงสภาพเป็นเพียงโรงเรียนเก่าและเปลี่ยนอาคารเรียนเป็นที่พัก
ชั่วคราวของพระครูเหมเจตยานุรักษ์ในคราวที่ท่านเพิ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ มณฑลภูเก็ต 2 ต่อมาท่านจึง
ย้ายไปจำพรรษาที่วัดโฆสิตวิหารเป็นการถาวร

3. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเปิดโรงเรียนปลูกปัญญา ใน
วัดมงคลนิมิตร เมื่อ พ.ศ. 2452 การศึกษาเล่าเรียนทางหนังสือของเด็กผู้หญิงเมืองภูเก็ตในสมัยก่อน นอกจาก มีการ
สอนกันเองภายในครอบครัวแล้ว กล่าวได้ว่าได้เริ่มขึ้นที่วัดมงคลนิมิตร มีโรงเรียนสำหรับ นักเรียนชายอยู่แล้วชื่อ
"โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์" เด็กผู้หญิงที่สนใจในการเรียนหนังสือได้รับการสอนจากพระภิกษุ และได้เล่าเรียนปะปน
อยู่ในโรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์บ้าง แต่ยังไม่มีการเรียนสำหรับเด็กผู้หญิงโดยเฉพาะ ต่อมา พระยารัชฎานุประดิษฐ์
มหิศรภักดี สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ได้ตั้งคณะกรรมการสตรีขึ้นคณะหนึ่ง มีนางสมุทรรักษ์เป็นประธาน
จัดหาเงินเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนสำหรับสตรีขึ้นที่เล่าเรียนทางหนังสือและฝึกวิชาชีพช่างของกุลสตรีสมัยนั้น โดยใช้
บริเวณที่ดินเชิงเขาช้าง (บนถนนสตูลในปัจจุบัน) อาคารเรียนเป็นตึกชั้นเดียวก่ออิฐหลังคามุงกระเบื้อง จารึกไว้ที่ศิลา
ฤกษ์ว่า "โรงเรียนสตรี สร้างปี 127" ในระหว่างนี้มีการสร้างเรือนไม้เป็นโรงเรียนชั่วคราวขึ้นหลังหนึ่งบริเวณป่าช้าเก่า

ในวัดมงคลนิมิตร (ต่อมาเป็นโรงเรียนการช่างสตรีภูเก็ตและโรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร) เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว มีใต้ถุน
เตี้ยเสาไม้ หลังคา มุงจาก ฝาและพื้นเป็นไม้กระดาน

วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2452 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จ
พระราชดำเนินมาทรงเปิดโรงเรียนและพระราชทานนามว่า "โรงเรียนปลูกปัญญา" ปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ
ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 ความว่า "เวลาเช้าวันนี้ได้เสด็จไปเปิดโรงเรียนชั้นปฐมใหม่ ซึ่งได้ตั้งขึ้นในเขตวัด
มงคลนิมิตร ท่านเจ้าเมืองได้อ่านรายงานกราบบังคมทูล แล้วมีพระดำรัสตอบ พระราชทานนามโรงเรียนว่า โรงเรียน
ปลูกปัญญาทรงชักผ้าคลุมป้ายนามโรงเรียน พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา และปีพาทย์ประโคมเป็นพิธี ออกจากที่
โรงเรียนนี้ เสด็จเลยไปที่ศาลารัฐบาล

โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นสถานที่เล่าเรียนของเด็กผู้หญิงที่แยกมาจากการเรียนรวมใน
โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์ และมีเด็กชายรุ่นเล็กเข้าเรียนด้วย มีครูใหญ่คนแรก ชื่อ ครูคือ ฤกษ์กลาง และได้โอนย้าย
นักเรียนชายไปเรียนรวมกันที่อาคารโรงเรียนสตรีรัตนสุตล เชียงเขารัง ซึ่งก่อสร้างเสร็จแล้วใช้เป็นโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาชาย ส่วนนักเรียนหญิงคงอยู่ที่เดิม

4. พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถ-บพิตร เสด็จพระราช
ดำเนินเยือนวัดมงคลนิมิตร เมื่อ พ.ศ. 2502 เมื่อพ.ศ. ๒๕๐๒ สมัยนายอ้วน สุระกุล เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัด ภูเก็ต โดยมีหมายกำหนดการ
ระหว่างวันที่ 8 - 10 มีนาคม พ.ศ. 2502 ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2502 ตามหมายกำหนดการเดิมจะเสด็จออกจาก
จังหวัดภูเก็ตไปยังจังหวัดพังงาแต่เนื่องด้วยข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จหลายคนเกิดการเจ็บป่วย พระองค์จึงมีรับสั่งให้
เลื่อนการเสด็จจากจังหวัดภูเก็ตตามหมายกำหนดการเดิมไปอีก 1 วัน

ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2502 เวลา 10.00 น. รับสั่งให้เจ้าพนักงานนำรถพระที่นั่งเข้าเทียบ โดยข้าราชการ
บริพารไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะเสด็จไปที่ใด พระองค์รับสั่งให้เจ้าพนักงาน ขับรถไปที่ตำบลป่าตอง โดยการเสด็จคราว
นั้นสร้างความปลื้มปิติยินดีแก่ประชาชนชาวตำบลป่าตองอย่างมากจากนั้นจึงได้เสด็จกลับที่ประทับและเสวยพระ
กระยาหารกลางวัน

เวลา 14.00 น. พระบาทสมเด็จพระบรม ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเสด็จ
พระราชดำเนินไปยังวัดมงคลนิมิตร ทรงสักการะพระพุทธรูปทองคำโบราณสมัยสุโขทัย และพระพุทธรูปสีหิ้งจำลอง
ซึ่งประดิษฐานอยู่ในศาลาการเปรียญ และทรง สักการะพระประธานในพระอุโบสถวัดมงคลนิมิตร แล้วเสด็จออกจาก
วัดมงคลนิมิตรไปยังวัดพระทอง อำเภอถลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดมงคลนิมิตรที่มีต่อจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัย
พบว่า

1. บทบาทของวัดมงคลนิมิตร ด้านการประกอบศาสนพิธี วัดมงคลนิมิตรมีบทบาทสำคัญด้านศาสนพิธีใน
อดีต ในฐานะศูนย์กลางประกอบพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของเมืองภูเก็ตและมณฑลภูเก็ต ซึ่งเป็นพิธีกรรม
หลวงที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บทบาทดังกล่าวปรากฏชัดเจนเป็นพิเศษ
ในคราวการผลัดแผ่นดินแผ่นดิน พ.ศ. 2453 ภายหลังการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

วัดมงคลนิมิตรทำหน้าที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของรัฐในหัวเมือง สำหรับประกอบพิธีกรรมที่ผสมผสานระหว่าง
พุทธศาสนาและพิธีพราหมณ์ ได้แก่ การเจริญพระพุทธรูปโดยพระสงฆ์ผู้ใหญ่ในมณฑล การอ่านโองการแข่งน้ำและ
แหงน้ำโดยพราหมณ์ ตลอดจนการตั้งเครื่องบูชาพระพุทธรูปและพระบรมรูปพระมหากษัตริย์

วัดมงคลนิมิตรเป็นศูนย์กลางในการสร้างและตอกย้ำความจงรักภักดีของข้าราชการในหัวเมืองต่อ
พระมหากษัตริย์ ผ่านการถวายสัตย์สาบานและการตักน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ซึ่งเป็นพิธีที่มีผลผูกพันทางกฎหมายและ
สัญลักษณ์ทางการเมืองในสมัยนั้น บทบาทด้านศาสนพิธีดังกล่าวของวัดมงคลนิมิตร สิ้นสุดลงภายหลังการ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาถูกยกเลิกไป (กรมศิลปากร, 2567)

ในปัจจุบันวัดมงคลนิมิตรมีบทบาทหลักในด้านการประกอบ ศาสนพิธีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
โดยทำหน้าที่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมอย่างเป็นทางการตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งพิธีกรรมที่จัดขึ้น
ตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทาง

ศาสนา ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ การแสดงธรรม และการเวียนเทียน พิธีกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ วัดมงคลนิมิตรยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตของประชาชน ตั้งแต่การบรรพชาอุปสมบทซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ไปจนถึงพิธีศพและการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ พิธีกรรมเหล่านี้มีบทบาทในการสร้างความหมายทางศาสนาให้แก่ชีวิตของประชาชน และช่วยเชื่อมโยงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ากับประสบการณ์ชีวิตของบุคคลในชุมชน

2. บทบาทของวัดมงคลนิมิตร ด้านการศึกษา วัดมงคลนิมิตรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการด้านการศึกษาของเมืองภูเก็ตในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 6 โดยเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนแห่งแรกของเมืองภูเก็ตตั้งแต่ พ.ศ. 2439 และเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาแบบแผนใหม่ในระดับหัวเมือง ก่อนการประกาศจัดการศึกษาในหัวเมืองอย่างเป็นทางการของรัฐ

วัดมงคลนิมิตรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินนโยบายการศึกษาของรัฐ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาและใช้พระภิกษุสามเณรเป็นครู สอดคล้องกับพระราชดำริในการขยายการศึกษาโดยประหยดงบประมาณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้การศึกษาสามารถขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในเมืองภูเก็ต โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดมงคลนิมิตรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จากโรงเรียนชั้นมูลศึกษาสู่โรงเรียนชั้นประถมศึกษาในชื่อ “โรงเรียนวรสิทธิ์ประดิษฐ์” มีการจัดการเรียนการสอน การสอบวัดผล และการออกประกาศนียบัตรตามแบบแผนกรมศึกษาธิการ ถือเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานสูงสุดในเมืองภูเก็ตในช่วงเวลานั้น (กรมศิลปากร, 2567)

วัดมงคลนิมิตรมีบทบาทด้านการศึกษาในฐานะแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาและศีลธรรมแก่ประชาชน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้านศาสนา วัฒนธรรม และคุณธรรม โดยพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนผ่านการแสดงธรรมเทศนา การอบรมศีลธรรม และกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ บทบาทด้านการศึกษาของวัดไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสอนหลักธรรมเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรม เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

3. บทบาทของวัดมงคลนิมิตร ด้านการพัฒนาจิตใจ วัดมงคลนิมิตรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณของประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การฝึกสมาธิ และการเจริญภาวนา วัดเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้ามาแสวงหาความสงบทางจิตใจ ลดความตึงเครียด และจัดการกับปัญหาชีวิตผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทบาทด้านพัฒนาจิตใจของวัดช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม วัดจึงทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นพื้นที่แห่งการเยียวยาทางจิตวิญญาณของคนในชุมชน

การศึกษาบทบาทของวัดมงคลนิมิตรในมิติต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่าวัดมงคลนิมิตรทำหน้าที่เป็นสถาบันทางศาสนาและสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการประกอบศาสนพิธี ด้านการศึกษา และด้านพัฒนาจิตใจ บทบาทเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยทางพระพุทธศาสนาและสังคมศาสตร์ที่ยอมรับว่าวัดเป็นกลไกสำคัญในการธำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมถึงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชนในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดมงคลนิมิตรในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า วัดมงคลนิมิตร หรือที่ชาวบ้านรู้จักกันในนาม “วัดกลาง” มิได้เป็นเพียงศาสนสถานเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองย่านประวัติศาสตร์ของภูเก็ตเท่านั้น แต่จากการศึกษาพบว่าวัดแห่งนี้มีสถานะเป็น “สถาบันทางสังคม” ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงสร้างทางจิตวิญญาณและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผ่านบทบาทหลัก 3 ประการ คือ ด้านศาสนพิธี ด้านการศึกษา และด้านพัฒนาจิตใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและการยืนหยัดของสถาบันสงฆ์ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ บทบาทด้านศาสนพิธี: อัตลักษณ์และการหลอมรวมทางวัฒนธรรม ในมิติทางด้านศาสนพิธี วัดมงคลนิมิตรทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ส่วนกลาง” ที่

เชื่อมโยงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในภูเก็ตเข้าด้วยกัน การที่วัดมีฐานะเป็นพระอารามหลวง ทำให้ศาสนพิธีที่เกิดขึ้นที่นี่มีความผสมผสานระหว่าง "ราชาคณะ" และ "ราษฎร" อย่างลงตัว บทบาทนี้มีไม่เพียงการประกอบพิธีกรรมตามปฏิทินจันทรคติ แต่เป็นการรักษาพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้แก่ชาวไทยเชื้อสายจีนศาสนาพิธีของวัดมงคลนิมิตรเป็นกลไกสร้าง "ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง" ให้กับคนในชุมชน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเมืองภูเก็ตที่กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก ศาสนพิธีเหล่านี้เปรียบเสมือนสมอเรือที่ยึดโยงจิตใจของผู้คนไม่ให้ไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงรักษาจารีตประเพณีที่เป็นรากเหง้าของตนเองไว้ได้อย่างสง่างามและชาวไทยพุทธพื้นถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ (ภาสกร แสงสว่าง, 2557) ที่ชี้ให้เห็นว่า วัดเป็นสถานที่ทางศาสนาที่มีเสนาสนะและอาคารถาวรวัตถุคืออุโบสถวิหารศาลาการเปรียญกุฏิเป็นที่พักอาศัยศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัย ประกอบศาสนกิจของภิกษุสงฆ์ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคมรวมทั้งเป็นแหล่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอีกด้วย บทบาทด้านการศึกษา: การสร้างปัญญาและการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อพิจารณาถึงบทบาทด้านการศึกษา วัดมงคลนิมิตรเป็น "ศูนย์กลางการกระจายความรู้" ที่สำคัญยิ่งทั้งในส่วนของนักรธรรมและบาลี รวมถึงการศึกษาของเยาวชนผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การวิเคราะห์ในประเด็นนี้พบว่า วัดได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สอนศาสนา" มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้" การที่วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาปริยัติธรรมของจังหวัดภูเก็ต ยังเป็นการสร้างบุคลากรทางสงฆ์ที่มีคุณภาพ เพื่อออกไปปฏิบัติศาสนกิจและขึ้นำสังคมในวงกว้าง ถือเป็นการลงทุนทางปัญญาที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ตในระยะยาว บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ วัดมงคลนิมิตรทำหน้าที่เป็น "พื้นที่บำบัดทางจิตวิญญาณ" ท่ามกลางภาวะความเร่งรีบและความกดดันทางเศรษฐกิจของเมืองท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมและการแสดงธรรมเทศนาที่เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถสร้าง "เกราะป้องกันใจ" จากสภาวะความเครียดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชาเลียง วุฒิจันทร์, 2541) อธิบายว่า ในสังคมชนบทหรือในสังคมเมือง ศาสนาเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนเป็นอย่างมากใน การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตลอดถึงวิทยาการทางโลกแบ่งออกเป็น 2 สาย คือ การศึกษาสำหรับพระสงฆ์สามเณร ซึ่งทางวัดให้การสนับสนุนในเรื่องของการบริโภคอุปโภคต่าง ๆ และการศึกษาสำหรับเยาวชนและพุทธศาสนิกชน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการอบรมคุณธรรมแก่เยาวชน เพราะถือว่าวัดเป็นแหล่งสำหรับเป็นที่วัดจิต วัดใจเป็นสถานที่ก่อเกิดความเป็นบุญและเป็นสถานที่สงบ เช่น การสอนศีลธรรมในสถานที่ศึกษาต่าง ๆ การสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนและประชาชน การจัดหน่วยอบรมผู้เยาว์ในวัด ในหมู่บ้านในตำบลการจัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์การจัดตั้งห้องสมุดในวัด งานเหล่านี้ล้วนมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการบทบาทในด้านพัฒนาชุมชนและวัด วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนทั้งในที่ใกล้และที่ไกล เพราะวัดเป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน สิ่งนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของวัดและพระสงฆ์ทางสังคมที่สำคัญที่สุดของวัด ความเป็นอยู่ของชีวิตคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัดและพระสงฆ์การที่วัดเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการช่วยเหลือรัฐโดยทางอ้อมในการจัดระบบต่าง ๆ ตลอดถึงความสงบสุขทางด้าน จิตใจความสะอาดทางด้านร่างกาย กล่าวคือการพัฒนาชุมชนซึ่งทางพระสงฆ์และทางวัดเป็นผู้ออก ค่าใช้จ่ายบางส่วนก็ตามถือว่าเป็นหน้าที่ที่เป็นผู้ให้ตลอด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมบทบาทของวัดในด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต
2. ควรมีการจัดทำ QR Code ติดตั้งไว้ตามโบราณสถานต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมสามารถสแกนอ่านประวัติความเป็นมาได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจะช่วยขยายบทบาทการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้กว้างขวางขึ้นสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ได้ดียิ่งขึ้น และให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เยี่ยมชมวัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการต่อยอดองค์ความรู้จากผลการศึกษาบทบาทของวัดมงคลนิมิตรที่ได้วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ และอาจขยายไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวัดในพื้นที่อื่นๆในภาคใต้ เพื่อยกระดับผลการวิจัยจากกรณีศึกษาเฉพาะพื้นที่สู่การสร้างองค์ความรู้เชิงระบบที่กว้างขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2567). ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่ม 30 จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- อาทิตยา จารุจินดา. (2546). พฤติกรรมทางศาสนาของคนในสังคมเมือง : กรณีศึกษา วัดสนามนอก และวัดสนามใน ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธรรมรัตน์ แววศรี. (2565). ความสำคัญของวัด ที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทย.[Online].Availabel: <http://thammarat5263.blogspot.com/> สืบค้นเมื่อ 9 ส.ค. 2565.
- ฐิติพร สะสม. (2553). ศึกษากระบวนการบริหารและการจัดวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาสกร แสงสว่าง. (2557). ผลกระทบที่มีบทบาทต่อความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประดับตกแต่งอาคารทางศาสนาในวัด (ประเภทวัดราษฎร์). วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University 7, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 1548.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2526). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคง แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (เล่ม 13). มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.